

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ปัจจุบันนี้สภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงสังคมของโลกข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นต้น มนุษย์จึงต้องอาศัยการเรียนรู้และการสังสมประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม รู้จักเผชิญและแก้ปัญหาโดยอาศัยสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ และคุณธรรม เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอันพึงประสงค์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคน อันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นพลวัต นั่นคือต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและสังคมโลกอยู่ตลอดเวลา (วัฒนาพร กระจับทุกข์, 2541 : 1)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีสติปัญญา วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียน รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 ก : 1) แต่ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาทั้งปวงคือเรื่องคุณภาพคน การดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม ตั้งแต่วัยแรกเกิดมาตามลำดับนั้นขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง (ภาวะวิกฤตของการศึกษาไทยและข้อเสนอเพื่อการพัฒนา 2538 : 35) แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยอย่างแท้จริง ซึ่ง รุ่ง แก้วแดง (2543 : 49) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันไว้ดังนี้

1. ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันสิ่งที่เรียนในโรงเรียนและห้องเรียนเป็นเรื่องที่แยกจากวิถีชีวิตจริงโดยสิ้นเชิง เมื่อการศึกษาไม่สอดคล้องกับชีวิตและสังคมจึงเกิดปัญหาตามมามากมายการเรียนสิ่งที่ไกลตัวทำให้การเรียนเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ทำให้คนละเลยและดูถูกวัฒนธรรมท้องถิ่นจนละทิ้งถิ่นฐาน และทำให้ชุมชนล่มสลาย

2. การศึกษาไทยทำลายศักยภาพทางสมองของผู้เรียน เพราะการศึกษาไทยเน้นการท่องจำเพียงอย่างเดียว

3. คุณภาพการเรียนต่ำ กล่าวได้ว่าตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา

4. ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง การเรียนของไทยยังอยู่กับผู้สอน ผู้สอนยังเป็นศูนย์กลาง เป็นผู้อ่านหนังสือแล้วนำมาบอกแก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีหน้าที่เพียงจดและจำสิ่งที่ผู้สอนบอก

5. การประเมินผลเป็นการประเมินความรู้จากสิ่งที่ผู้สอนบอก และเป็นเหมือนกันตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เป็นการประเมินเพื่อวัด ไม่มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอน

6. ระบบการศึกษาของไทยรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางมาก อำนาจในการตัดสินใจทุกอย่างอยู่ที่กระทรวง ทำให้โรงเรียนไม่มีอิสระ

7. ผู้ขาดการจัดการศึกษาไว้ที่โรงเรียน คนไทยส่วนใหญ่เข้าใจว่าการศึกษาคือ การไปโรงเรียนเท่านั้น และได้ละเลยบทบาทของครอบครัว สถาบันศาสนา ชุมชน ฯลฯ ในเรื่องการจัดการศึกษามานาน

8. หลักสูตรของศึกษาไทยเป็นหลักสูตรกลาง แม้จะพยายามให้มีหลักสูตรท้องถิ่นมาเป็นเวลานานก็ยังไม่สำเร็จ เพราะมีขั้นตอนและกฎเกณฑ์มากทำให้ยุ่งยากแก่การจัดทำหลักสูตรจึงไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนเท่าที่ควร

9. ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ปัจจุบันนี้ประชาชนมีหน้าที่เพียงส่งลูกเข้าโรงเรียนเท่านั้น แต่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารหรือการจัดการเรียนการสอน

สภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาไทย สภาพปัญหาและจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นจะช่วยกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา และต่อมาในปี 2533 ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นหลักสูตรที่มีผลบังคับใช้อยู่ได้กำหนดหลักการและแนวทางที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ 9 ประการ ดังที่กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2539 : 8) กล่าวไว้ คือ

1. จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่ม
ประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด

4. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิด
รวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

5. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และ
สร้างสรรค์และกระบวนการกลุ่ม

6. จัดให้มีการศึกษาติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ
ในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ

8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น
ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน และมีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่กันไปด้วย

9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียน
จากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้มาใช้ให้เกิด
ประสิทธิภาพ ก็จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดหมายของหลักสูตร โดยหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
การศึกษาต่อ เลือกแนวทางทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตน เป็นพลเมืองดี
ตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้ทักษะ
เพียงพอสามารถเลือกตัดสินใจได้ ช่วยเสริมสร้างอนามัยชุมชน และดำเนินถึงประโยชน์ต่อสังคม
(กรมวิชาการ, 2535 ก : 1)

วิชาสังคมศึกษาเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจุดประสงค์ที่สำคัญของวิชา
นี้คือ การอบรมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี รู้จักตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (Krug , 1960 :
300) เช่นเดียวกับที่ เฟนตัน (Fenton, 1967 : 1) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สำคัญมากวิชา
หนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ ความเข้าใจ ไปใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่าง
เหมาะสม วิชาสังคมศึกษาจึงมีบทบาทในการสร้างพลเมืองดีแก่สังคม และสันต์ ธรรมบำรุง (2522 :
9) กล่าวถึงวิชาสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาที่สำคัญที่มุ่งอบรมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี รู้จักคิด รู้จักทำงาน
เป็นหมู่ รู้จักตัดสินใจได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับไมเคิลลิส (Michaelis, 1960 : 8-10) ที่กล่าวว่า
สังคมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ เกิดความเจริญงอกงาม ช่วยให้มีทักษะในการใช้ภาษา
การสังเกต การอภิปราย การอ่าน ความรับผิดชอบ และร่วมมือ ทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จัก ผูกมิตร
รู้จักมารยาทของสังคม และเข้าใจถึงการดำเนินชีวิต รู้จักประกอบอาชีพตามความสามารถ ปฏิบัติ

ตามแผนการปกครองระบบประชาธิปไตย มีความเข้าใจและรับผิดชอบ ปฏิบัติตามหน้าที่อันพึงประสงค์ที่ตนเองอยู่และต่อประเทศชาติในฐานะเป็นพลเมืองดี

กล่าวได้ว่าสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญมากวิชาหนึ่งในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีความสุข สังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่สามารถตอบสนองต่อความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และจุดหมายของหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษามากที่สุดวิชาหนึ่ง เพื่อให้การสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจ และสังคมในแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนมีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนสังคมหรือผู้สนใจจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐาน เกี่ยวกับความหมาย ขอบข่ายจุดหมายของสังคมศึกษา และ โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ทั้งยังต้องรู้จักใช้เทคนิค วิธีสอน ทักษะการสอน ตลอดจนสื่อการสอน ได้เป็นอย่างดี เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการเรียนของคนเราจะจำเรื่องที่เรารู้สึก ความอยากรู้อยากเห็น เป็นอารมณ์ที่ผูกพันกับเนื้อหานั้นๆ การให้นักเรียนได้พักผ่อนหลังจากที่เรียนรู้จะช่วยให้การจำดีขึ้น ดีกว่าเรียนไปโดยไม่มีช่วงพัก การได้ทบทวนบ่อยช่วยการจำได้ดีขึ้น ความสุนทรีย์ของเนื้อหาจะช่วยเพิ่มความจำได้เช่น การร้อยเป็นกวี ความจำแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ 1. ความจำแบบสั้นมาก เช่น ฟังครูพูดแล้วเด็กพูดตามได้ 2. ความจำระยะสั้นเป็นชั่วโมง 3. ความจำระยะยาวเป็นปีๆ การเปลี่ยนความจำให้ติดสมองนานๆ ต้องใช้การกระตุ้นเป็นระยะๆ การทบทวนไม่จำเป็นต้องอ่านทั้งหมด เพียงแต่ว่าในการอ่านหรือเรียนรู้ ครั้งแรก ผู้เรียนต้องบันทึกคำหลัก (Key Word) ไว้ หรืออาจใช้หลักแผนที่ความคิด (Mind Map) เพื่อแตกแขนงคำหลักดังกล่าวไปเป็นรายละเอียด การนำเสนอเนื้อหาในบทเรียนอย่างน่าสนใจและเน้นให้ เข้าใจมากกว่าท่องจำ ก็จะช่วยเสริมความจำให้เกิดพร้อมความเข้าใจด้วย การสร้างความเครียดให้ เด็กบ้าง เช่น ตั้งคำถามกระตุ้น หรือกำหนดกรอบของเวลา เพื่อเป็นตัวสร้างความเครียดเล็กๆ น้อยๆ จะช่วยเร่งเร้าความจำได้

การจัดการศึกษาเพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ นั้น แนวทางที่สำคัญประการแรกคือ ต้องเน้นการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญ การที่ผู้เรียนจะมีทักษะกระบวนการคิดได้นั้น จะต้องได้รับการฝึกให้เป็นผู้มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐานและทักษะการคิดขั้นสูงมาตามลำดับก่อน แนวทางการสอนเพื่อพัฒนาและฝึกความสามารถในการคิดเหล่านี้ แนวทางหนึ่งคือ การใช้เทคนิคผังกราฟิก ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านยอมรับว่า เทคนิคนี้สามารถนำไปใช้พัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้ (ทิสนา เขมมณี, 2543 : 1) และการใช้กราฟิกนี้ยังเป็น

เทคนิคที่นำทฤษฎีทางสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เป็นการทำงานร่วมกันของสมองซีกซ้าย และซีกขวา โดยซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการเขียน ตรรกวิทยา การวิเคราะห์คำ และสัญลักษณ์ที่ใช้ ส่วนสมองซีกขวากำหนดหน้าที่ในการสังเคราะห์แบบสี และรูปร่าง (Buzan, 1995 อ้างถึงใน รัชญา พลอนันต์, 2541 : 117; สมศักดิ์ สันธุระเวชญ์, 2542 : 2)

เทคนิคผังกราฟิก พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออซูเบลที่เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและความหมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนใหม่เข้าไปในโครงสร้างทางปัญญา หรือความรู้เดิมที่มีในสมองของผู้เรียน ออซูเบลใช้การจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้าเป็นเครื่องช่วยการเรียนรู้ที่มีความหมายและช่วงความจำเป็นวิธีการสร้างการเชื่อมช่องว่างระหว่างสิ่งที่เรียนใหม่กับสิ่งที่เรียนไปแล้ว หลังจากนั้นได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการใช้การจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้า พบว่ามีปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ คือการจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้ามีประสิทธิภาพเฉพาะผู้ไม่เคยมีประสบการณ์เรื่องที่เรียนมาก่อน หรือเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำเท่านั้น ประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญคือ การจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้าไม่มีรูปแบบที่อธิบายกระบวนการทางปัญญาที่ผู้เรียนใช้ในการเรียน และเป็นรูปแบบที่สร้างได้ยาก นำไปใช้ในการเรียนเฉพาะเรื่อง เช่นการเรียนจากบทความสั้น ๆ หรือ การเรียนคำศัพท์เท่านั้น บารอนและชวาร์ต (Barron R.F. and Schwartz R.M. , 1984 อ้างถึงใน สุปรียา ดันสกุล, 2540 : 32 - 33) ได้พัฒนาการจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้าเป็นโครงสร้างภาพรวม ได้นำใช้กับบทความที่มีความยากมาก ๆ และมีความยากขึ้น โดยมีการจัดทำเป็นแบบไดอะแกรมใช้เฉพาะคำศัพท์จากเนื้อหามาใช้เป็นสิ่งที่ผู้สอนจัดสร้างขึ้นเองก่อนเรียนเนื้อหาจากตำรา ต่อมาบารอนและสโตน (Barron R.F. and Stone V.F., 1974 อ้างถึงในสุปรียา ดันสกุล, 2540 : 32 - 33) ได้ขยายโครงสร้างภาพรวม แล้วเรียกชื่อใหม่ว่า ผังกราฟิก โดยนำมาใช้เป็นกิจกรรมหลังจากการอ่านเนื้อหาเสร็จสิ้นลง

การใช้ผังกราฟิกในการเรียนการสอนนั้น ได้รับการยอมรับว่ามีประโยชน์ ดังนี้

- (1) ช่วยเพิ่มความสามารถทางการแก้ปัญหา (Clarke, 1991 : 527; สุปรียา ดันสกุล, 2540 : 92)
- (2) ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (Hawk, 1986; ไสว พิกขาว, 2537 : 254) และวิชาพฤกษศาสตร์สาธารณสุข (สุปรียา ดันสกุล, 2540 : 92)
- (3) ช่วยเพิ่มความสามารถในการทำความเข้าใจในการเรียนจากตำราเรียน (Robinson, 1998 : 1 ; Simmons et al., 1988 : 20)
- (4) ช่วยให้มีทักษะการคิดขั้นสูง (Kagan, 1998 : 1 ; ทิศนา แคมมณี, 2543 ; สมาน ถาวรรัตนวิษ, 2542)
- (5) ช่วยพัฒนาทหุปัญญา (Kagan, 1998 : 1)
- (6) ช่วยในด้านความจำ การใช้ผังกราฟิกเป็นการจัดข้อมูลสั้น ๆ ที่ง่ายต่อการจัดเก็บไว้ในความจำระยะยาว ได้ดีกว่าข้อมูลที่เป็นข้อความยาว ๆ การใช้ผัง

กราฟิกจึงช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ (Clark, 1991 : 527 ; Kagan, 1998 : 1 ; Buzan, 1995 อ้างถึงใน ธัญญา พลอนันต์, 2541 : 96)

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผังกราฟิกนั้นพบว่า งานวิจัยที่นำผังกราฟิกมาใช้โดยตรงยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะในประเทศไทยนั้นงานวิจัยที่พบ ได้แก่ งานวิจัยของ สุปรียา ดันสกุล ซึ่งใช้ผังกราฟิก เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถทางการแก้ปัญหาของนักศึกษาปีที่ 2 มหาวิทยาลัยมหิดล และงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ แก้วสมบูรณ์ ได้ศึกษาผลของการใช้ในการใช้เทคนิคผังกราฟิกในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการนำเสนอข้อมูลด้วยผังกราฟิกและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และงานวิจัยของ ศรีจรรษา บุญเลิศ ได้ศึกษาผลของการสรุปบทเรียนโดยใช้ผังกราฟิกที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่นำเทคนิคผังกราฟิกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา จากข้อค้นพบดังกล่าวอีกทั้งจากแนวคิด ทฤษฎี และประโยชน์ของเทคนิคผังกราฟิก

ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจจะนำเอาเทคนิคผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยนำผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมมาใช้เพื่อศึกษาว่าผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและการสอนแบบปกติส่งผลต่อการเรียนเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่งผลต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา รวมทั้งศึกษากิริยาร่วมระหว่างผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่ และกิริยาร่วมระหว่างผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการขึ้นมาเพื่อพัฒนา ปรับปรุง วิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของผังกราฟิกที่มีต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ตลอดจนศึกษากิริยาร่วมของตัวแปรทั้งสอง ซึ่งกำหนดเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและการสอนแบบปกติมีผลต่อผลการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่
2. ผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและการสอนแบบปกติมีผลต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่
3. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีผลต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่
4. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีผลต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่
5. มีกิริยาร่วมระหว่างการสอนกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาหรือไม่
6. มีกิริยาร่วมระหว่างการสอนกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐาน ดังนี้

1. ผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและการสอนแบบปกติมีผลต่อผลการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
2. ผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและการสอนแบบปกติมีผลต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
3. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีผลต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
4. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีผลต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน

5. มีกิจรยาร่วมระหว่างการสอนกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชา
สังคมศึกษา

6. มีกิจรยาร่วมระหว่างการสอนกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อความคงทนใน
การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

ความสำคัญและประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์ในด้านต่อไปนี้

1. ด้านความรู้

1.1 ทำให้ทราบว่าผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมมีผลต่อการเรียนรู้เนื้อหาและความ
คงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หรือไม่

1.2 ทำให้ทราบว่าผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและการสอนแบบปกติ มีวิธีใดมีผลต่อ
การเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและความคงทนในการเรียนรู้สังคมศึกษาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ดีกว่ากัน

1.3 ทำให้ทราบว่ามิจกรยาร่วมระหว่างผังกราฟิกแบบไฮแมงมุมและระดับ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือไม่

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 เพื่อช่วยครู อาจารย์ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาสังคมศึกษา
สามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้
นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษาและ
วิชาอื่น ๆ ของนักเรียน

2.3 เพื่อเป็นการนำเสนอเทคนิคใหม่มาใช้กับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ซึ่งจะทำให้มีข้อมูลเพื่อพัฒนาในเชิงวิชาการอีกระดับหนึ่ง

2.4 เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า วิจัย สำหรับผู้สนใจการใช้ผังกราฟิกแบบ
ไฮแมงมุมต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เขต 1 จำนวน 450 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

2.1.1 การสอน แปรค่าออกเป็น 2 ระดับ คือ

2.1.1.1 การสอนผังกราฟิกแบบไข่มงม

2.1.1.2 การสอนแบบปกติ

2.1.2 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แปรค่าออกเป็น 2 ระดับ คือ

2.1.2.1 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

2.1.2.2 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

3. เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้ คือ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 071 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดพัทลุง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนโดยใช้ผังกราฟิก หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่มีการฝึกให้ผู้เรียนใช้การทำผังกราฟิกเพื่อเสนอข้อมูล ความรู้ที่ได้จากการค้นพบโดยใช้ผังกราฟิกแบบไข่มงม ซึ่งหมายถึง การนำเสนอ โดยการเขียนความคิดรวบยอดหลักที่สำคัญไว้ตรงกลางหน้ากระดาษแล้วอธิบายหรือบอกลักษณะของความคิดรองลงไป ในลักษณะของไข่มงม

2. การสอนแบบปกติ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามแนวคู่มือครูวิชาสังคมศึกษา โดยไม่มีการฝึกทำผังกราฟิกแบบไข่มงม

3. เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา หมายถึง เนื้อหารายวิชา ส 071 เรื่อง ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดพัทลุง ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 201 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ซึ่งมีผลออกมาเป็นคะแนน 2 ระดับ คือ

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป จำนวน 60 คน

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนร้อยละ 59 ลงมา จำนวน 60 คน

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาค่าต่างกัน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียนวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 201 โดยนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ซึ่งมีผลออกมาเป็นคะแนน 2 ระดับ คือ

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูง หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป จำนวน 60 คน

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่ำ หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนร้อยละ 59 ลงมา จำนวน 60 คน

6. การเรียนรู้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนเกิดความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งวัดโดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเน้นด้านความรู้ ความจำและความเข้าใจ

7. ความคงทนในการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในสิ่งที่ได้เรียนผ่านมาแล้ว หลังจากเรียนได้ 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา